3. Fener Rum Patrikhanesi

Roma İmparatoru Konstantin'in, Roma İmparatorluğu'nun başkentini daha güvenli bir bölgeye taşıma amacıyla kendi adıyla inşa ettirdiği Konstantinopolis (İstanbul) şehrini 330 yılında başkent yapmasıyla burası Hıristiyanlığın önemli siyasi ve dinî merkezlerinden biri hâline geldi. Fatih Sultan Mehmet 1453 yılında İstanbul'u fethinden sonra Ortodoks Hıristiyanların, dinî ve dünyevî işlerini sevk ve idareden sorumlu olarak yeni bir Patrik atadı. Böylece Osmanlı İmparatorluğu idaresine giren Patrikliğe ve gayri müslim unsurlara, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti yönetimlerinde din, dil, namus, mal ve can güvenliği temin edildi.

TARTIŞALIM

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden önce Ortodoks halkın, "Kardinal külahını görmektense Türk sarığını yeğlerim." sözünü tartışınız.

Kendisine dinî alanda büyük bir serbestlik verilen Patrikliğin, bazı dönemlerde yetkilerinin dışına çıkarak siyasi ve dünyevi bir takım işlerle uğraştığı dile getirilmektedir. Bu bağlamda

2 Süryani Kilisesi'nin tarihi ve inançları hakkında geniş bilgi için bk.: Nihat Durak, Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet, s. 106-321; Kadir Albayrak, "Ermeni, Süryani ve Keldani Kiliseleri", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 146-150.

BİLGİ KUTUSU

Patrik Hıristiyanlıkta Ortodoksluk başta olmak üzere Doğu Kiliseleri'nin başında bulunan en üst rütbeli rahibe (din adamı) denir.

1. Dünya Savaşı'na sonradan katılan Yunanistan, kazananların tarafında olmasına dayanarak Anadolu'yu işgal hareketine başlamıştır. Bu çerçevede Fener Rum Patrikhanesi de Yunanlılarla tarafgir bir politika izlemiştir. Nitekim Patrikhane, İtilaf Devletleri'nden Anadolu'yu işgal etmelerini istemiş, Yunan mandasını önermiş, işgal kuvvetlerinin İstanbul'a girişini kutlamış, Rum okullarında Türkçe eğitimi yasaklamış, Rumlara Osmanlı kimliklerini yırttırmış ve Yunanistan ile birleşmeyi talep etmiştir.[3]

Fener Rum Patrikanesi

24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Konferansı'nda azınlıklar konusu gündeme gelmiş ve "din ayrımı yapılmaksızın Türk halkının kanun önünde eşitliği" dile getirilmiştir. Böylece Patrikhane, sadece dinî hususlarda görevler yerine getirmesi ve diğer azınlıklarla eşit konuma indirilmesi şartıyla, Türkiye sınırları içinde kalmaya devam etmiştir. Buna göre Patrikhane bir devlet kurumu, Patrik de Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlı Türk vatandaşı olması gereken bir memur olmuştur.

ARAŞTIRALIM

Fener Rum Patrikanesinin günümüzdeki durumunu araştırınız.

Patrikhane ile ilgili en kritik hususlardan biri de ekümeniklik/ ökümeniklik meselesidir. Yunanca *evrensel, cihanşümul* anlamına gelen ekümenik terimi, dinî bağlamda bir kilisenin, dünyadaki tüm mensuplarının temsilcisi olduğunu ifade etmesi için kullanılır. Ortodoks Kilisesi de Patriğin "ekümenik" olduğunu iddia eder ve dünyada Ortodoks Kilisesi'ne mensup olanların temsilcisi olduğunu savunur. Ancak ne Osmanlı döneminde ne de Türkiye Cumhuriyeti kanunları bağlamında tüm Ortodoksların temsilciliği şeklinde bir pozisyona sahip olmayan Patrikhane, sadece Türkiye'deki Rumların temsilcisi konumundadır. Ayrıca Ortodoks Kilise yapılanmasında tam bağımsız (otosefal) ve otonom kilise ayrımı da Fener Rum Patrikhanesi'nin bu iddiasını doğrulamamaktadır. Zira buna göre dünyada yaklaşık on dört tam bağımsız Ortodoks Kilisesi (Yunan, Moskova, Sırp, Gürcistan, İskenderiye, Kudüs vb.) bulunmaktadır. Bu kiliseler de, kendilerinin "ekümenik" olduğunu iddia etmekte ve bu husus, Fener Rum Patrikhanesi ile diğer kiliseler arasında ciddi bir anlaşmazlık oluşturmaktadır.[4]

3 Ersin Müezzinoğlu, "Hilafetin Kaldırılması Sonrası Patrikhaneler ve Hahambaşılık Tartışmaları", The Journal of Academic Social Science Studies [JASSS], Sayı 46, s. 112.

4 M. Süreyya Şahin, "Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 12, s. 342-348; Kürşat Demirci, "Ortodoks", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi , C 33, s. 411-412; Sibel Özel, Fener-Rum Patrikhanesi ve Ruhban Okulu, s. 69-114; Yorgo Benlisoy- Elçin Macar, Fener Patrikhanesi, s. 48-58.